

הכימיה שבינינו

סינתיה גילעם, תיכון הרצוג, כפר סבא

באחד הלילות אי שם בתחילת שנת הלימודים, תוך שיטוט אקראי בפייסבוק, ראיתי פוסט של מנאר - ואז זה קרה! האסימון נפל. מנאר מלמדת בטירה, ואני בכפר סבא. עשר דקות נסיעה מפרידות בינינו. חשבתי שיהיה מעניין עבורנו ועבור תלמידינו אם נשתף פעולה בפרויקט כימי, וכך ניצור הזדמנות עבור הנוער מהתיכונים שלי ושלה להכיר, ואולי אף מעבר לכך.

עוד באותו הערב כתבתי למנאר, והתגובה לא איחרה לבוא. שמחתי לגלות שמנאר התלהבה מאוד מהרעיון, ובעידוד מנהלות בתי הספר - מייד ניגשנו לעבודה.

היה לנו ברור שאנחנו מעוניינות בפרויקט מתמשך, כזה שיכלול מספר מפגשים לאורך השנה שבמהלכם התלמידים יצטרפו להגיש תוצר משותף. לכן תוכננו שלושה מפגשים לתלמידי כיתות י"א, על פי הפירוט הבא:

זו השנה השישית שלי כמורה לכימיה, וכמו כולם, גם אני עסוקה בהוראת הכימיה, בחיבור ובדיקת מבחנים, במשימות השוטפות של בית הספר, וכמובן - בהכנה לבגרות.

עם זאת, זה תקופה מקננת בי המחשבה שעלינו להרחיב את תחומי ההשפעה שלנו, כמורים וכמחנכים, לכמה שיותר תחומי חיים. בית הספר שאני מלמדת בו מעודד למידה משותפת עם אוכלוסיות מגוונות, וזה זמן שאני חושבת ללא הרף כיצד גם אני יכולה להירתם למטרה חשובה זו.

במהלך השנים האחרונות השתתפתי במספר השתלמויות, שבהן זכיתי להכיר מורים ומורות מכל הארץ, וחלקם אף חברו אליי ברשתות החברתיות. אחת ממורים אלה היא מנאר מנסור, שמלמדת בתיכון עמ"ל ע"ש ע. עתילי שבטירה. זמן רב אני עוקבת אחרי הפוסטים שמנאר מעלה לפייסבוק, ונחשפת לפעילויות המגוונות שהיא מקיימת עם תלמידיה.

הפרויקט מנקודת מבטה של מנאר:

בעבר התנסיתי עם שתי כיתות שחינכתי והשתתפנו בפרויקט 'אפשר אחרת' בשיתוף עם בית ספר יהודי מרמת השרון, ואז קיווייתי שיהיה שיתוף דומה מסוג אחר עם תוכן של מקצוע הכימיה.

לכן כשהמורה סינתיה, המלמדת בבית ספר הרצוג בכפר סבא, יזמה שיתוף בין שני בתי הספר, כמובן נעניתי לבקשתה, בהתפעלות והתלהבות, במיוחד אחרי שהרעיון חזר ונשנה בדעתי יותר מפעם אחת.

עם כל ההתלהבות וההתרגשות חששתי ממחסומים שיוכלים לעלות בדרך, כמו השפה, בנוסף לחוסר התאמה במספר התלמידים בקבוצות (מספר התלמידים של סינתיה הוא 23 ומספר תלמידיי - 40) לכן נדרשתי לצמצם את הקבוצה שלי למען שיתוף.

אחרי שקבענו את מספר התלמידים המשתתפים התחלנו לחשוב ולתכנן תאריכי מפגשים. העניין דרש מאמץ רב, כי הרעיון התגבש רק באמצע השנה ובשני בתי הספר יש תוכניות בית ספריות אחרות. מכאן עולה נקודה לשיפור לשנה הבאה: לקבוע את מועדי המפגשים כבר בחופש הגדול.

התכנון התחיל בצעדים מרגשים ובזרמי שמחה שעברו בתוכי. מטרת המפגש הראשון הצטיירה בפעילות היכרות, ושם ניצלתי את תפקידי הנוסף כמחנכת והצעתי את פעילות 'השעון' שנחשבת לכלי מדהים להיכרות בין שתי קבוצות. אפילו התלמידים מודים שהמפגש השאיר בליבם נקודה משמחת. אחרי מפגש ההיכרות התקיימו שני מפגשים נוספים אשר בהם התלמידים משני בתי הספר ביצעו ניסוי וכתבו דוח מעבדה בקבוצות של ארבעה תלמידים משני המגזרים, בשיתוף פעולה.

לסיכום העניין ברצוני לציין את שיתוף הפעולה המוצלח ושביעת הרצון מהתהליך שתלמידיי עברו, במיוחד הקניית השפה העברית המדוברת והמדעית, שיוכלה בנוסף לשרת אותם בעתידם, וכל זה לצד החברותא במפגשים.

לכן אני שואפת להרחיב את התהליך הדו-קיומי במפגשים חוזרים עם שתי הקבוצות, וזו גם בקשת תלמידיי לשנת הלימודים הבאה.

אני מאוד ממליצה למורי הכימיה לעשות כימיה בין תלמידים מבתי ספר שונים בכלל, ופרט בין בתי ספר משני המגזרים, כאשר האני מאמין שלי הוא שלעולם ולעד הכימיה מגשרת בינינו.

מפגש הראשון: היכרות

הפעילות הייתה מוצלחת מעל המצופה. הכיבוד הרב שהועמד בחדר נשאר בודד, ואילו התלמידים היו עסוקים בקביעת הפגישות ויצירת שיחה ביניהם. עובדה זו שימחה אותנו מאוד, ונתנה לנו מוטיבציה להמשיך למפגשים הבאים.

מפגש זה התקיים בינואר האחרון אצלנו בכפר סבא. ידענו שהמפגש הראשון יקבע את האווירה בהמשך. לכן היה לנו חשוב שהוא יהיה חווייתי ויעודד את השיח בין התלמידים.

בהמלצת מנאר, ערכנו פעילות "השעון". בפעילות זו, בשלב הראשון, כל תלמיד היה צריך לקבוע לעצמו פגישות בשעות מסוימות עם קבוצת תלמידים (קבוצות מעורבות). בשלב השני הכרזנו על השעה (לדוגמה: עכשיו השעה אחת), ותלמידים שקבעו לשבת יחד באותה השעה היו צריכים למצוא זה את זה (הזדמנות טובה להכרת שמות) ולדון בנושא שניתן לכולם. הנושאים נבחרו מראש על ידי ועל ידי מנאר, ונגעו במגוון תחומים מחייהם, כמו: "מהם התחביבים שלך?" ו"מה אתה אוהב לעשות עם המשפחה?", והיו גם נושאים שחייבו אותם להכיר קצת יותר, כמו "מצאו שלושה דברים המשותפים לכל חברי הקבוצה". כדי להתגבר על קשיי השפה נעזרנו בלבורנט שלנו, חאלד חאג' עלי, ובענת ניר-גנש, מורה לכימיה בתיכון הרצוג, שליוו אותנו בכל המפגשים. למפגש הראשון הצטרפה גם אלאא נאטור, מורה לעברית מתיכון עתילי.

תמונה קבוצתית שצולמה בסוף המפגש הראשון

קבוצות שיח בפעילות ה"שעון"

מפגש שני: חלק ראשון של ניסוי ברמה 2 חלקי

מפגש זה התקיים בטירה. עקב אילוצי לו"ז עבר זמן רב בין המפגש הראשון לשני, ולכן התחלנו את המפגש השני בפעילות היכרות קצרה לריענון השמות. כל תלמיד שלח (מראש) תמונה של משהו שיקר לליבו, ובמפגש הקרנו את התמונות בכיתה, וכל תלמיד סיפר מדוע בחר אותה ומה היא מייצגת עבורו. לאחר קבלת הפנים החמה התלמידים התחלקו לקבוצות מעורבות, שני תלמידים מכפר סבא ושניים מטירה, וביצעו את הניסוי המקדים של "זה שעולה וזה שיורד". העבודה הצריכה שיתוף פעולה בין חברי הקבוצות, תוך התמודדות עם קשיי השפה. הדבר לא היה פשוט, אך העבודה במעבדה הייתה מהנה והאווירה הכללית הייתה טובה. חלק חשוב בהתגברות על פערי השפה הוא צוות תומך, ולמפגש זה (נוסף על חאלד וענת) הצטרפה אלינו גם רנין שביטה, הלבורנטית בתיכון עתילי.

קאפקייקס בצורת הטבלה המחזורית קיבלו את פנינו בביקור שלנו בטירה

מבצעים ביחד את הניסוי "זה שעולה וזה שיורד"

מפגש שלישי: סיום כתיבת הדוחות ופעילות סיכום

מפגש זה התקיים שבועיים לאחר המפגש הקודם, והוקדש ברובו לכתיבה משותפת של דוחות הניסוי. היה לנו חשוב שיהיה לקבוצות מספיק זמן לשבת על הדוחות יחד, כדי שנוכל לעזור לתלמידים לגשר על פערי השפה, והם לא יצטרכו להתמודד עם הקשיים לבד בבית. בסיום המפגש כל קבוצה הגישה את הדוח שלה, ובדיקת הדוחות התחלקה בין מנאר וביני. לבסוף התכנסנו לארוחה משותפת (מוטיב חוזר במפגשים שלנו) ולסיכום המפגשים יחד.

פעילות לסיכום המפגשים

כותבים דוחות משותפים

אז איך מסכמים פעילות כזאת?

אם יש דבר שברור לי, הרי הוא שמפגשים מהסוג הזה הם חיוניים. אני לרגע לא חושבת שהמפגש שינה את חייהם של התלמידים. זו גם לא הייתה המטרה. אבל אני מאמינה שהשיחות ביניהם והמשימות המשותפות הצליחו להוריד במעט את החומות שקיימות בינינו, ולשפוך אור על אורח החיים של השכנים שלנו. אני מאמינה שהבסיס לדו-קיום הוא היכרות של שני הצדדים, ואם הצלחנו לקדם מטרה זו - אפילו במעט - דרך לימודי הכימיה, אז הרווח שלנו הוא כפול.

בהסתכלות לאחור, ישנם מספר רעיונות לשיפור המפגשים בהמשך (וברור לנו שנמשיך):

ראשית, חשוב שהמפגשים יהיו תכופים יותר, וזאת על מנת שהתלמידים יזכרו את השמות של חבריהם, ויוכלו ליצור שיח רציף לאורך השנה. התלמידים שלי אף הציעו שיהיו יותר מפגשים במהלך השנה, בתדירות קבועה.

שנית, חשוב לבחור פעילות לימודית שתאים לכולם, בעיקר מבחינת השפה. הכנת דוח מעבדה היא משימה מורכבת ממילא לתלמידי כיתות י"א, ועל אחת כמה וכמה כשהם צריכים תוך כדי הכתיבה גם לגשר על פערי שפה. לכן התלמידים הציעו לבצע עבודה שמצריכה פחות כתיבה בעברית, כגון עבודה ל-30% או תכנון חדר בריחה יחד. ולבסוף, חשוב להקפיד בכל מפגש על זמן חופשי או פעילות שמזמנת שיח, שכן אלו הרגעים המשמעותיים ביותר עבור התלמידים.

מנאר ואני כבר בעיצומה של חשיבה משותפת לקראת השנה הבאה, ואני מקווה שעשינו לכם חשק! כל מה שצריך זה למצוא שותפים שמוכנים להעז - והשמיים הם הגבוה!

אתם מוזמנים להתייעץ איתי או לשתף ברעיונות שלכם: cintiagilam@gmail.com